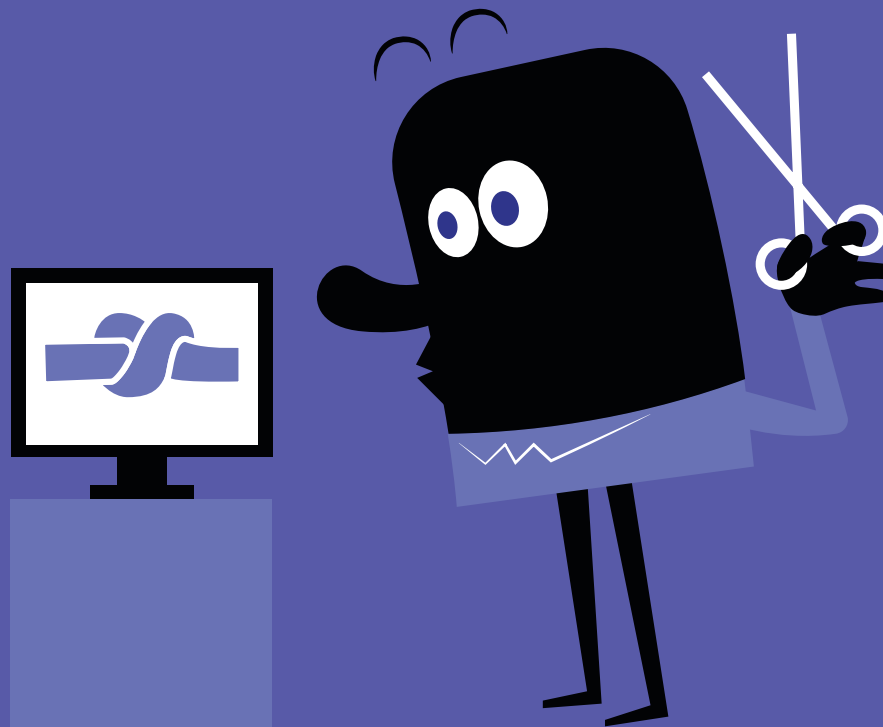

PRAKTIJKVOORBEELD #3 'T BLOKHUUS

Werkobservaties

Via werkobservaties minder ict-knelpunten

Iemand van buiten die met een frisse blik naar de ict op school kijkt. Dat is de reden voor basisschool 't Blokhuus om samen met Kennisnet onderzoek te doen naar ict-gebruik op school. En naar de werkdruk die ict oplevert. De onderzoekers maken een analyse van het gebruik van ict en identificeren de knelpunten. Knelpunten die vaak zorgen voor extra werkdruk. Vervolgens formuleren ze concrete oplossingen waarmee 't Blokhuus meteen aan de slag kan.

Basisschool 't Blokhuus ligt in Hoevelaken, onder de rook van Amersfoort. Het is een bijzondere neutrale basisschool op algemene grondslag. De school heeft ongeveer 250 leerlingen. De 23 medewerkers werken vooral parttime. De zeventien groepsleraren hebben meestal een eigen groep. 't Blokhuus is een kleinschalige, zelfstandige school, waarin leraren voornamelijk leraargestuurd lesgeven. Zij geven instructie. De leerlingen gaan vervolgens klassikaal of zelfstandig aan de slag met de lesstof. De leraar begeleidt wanneer er vragen zijn. Voor de instructie gebruiken de leraren ook digitale middelen, zoals het smartboard en digitale lesmaterialen. In de ochtend komen taal en rekenen aan bod, 's middags is er meer ruimte voor gym, wereldoriëntatie en andere vakken.

Bij 't Blokhuus heeft Kennisnet samen met de onderzoekers van Hike One leraren en andere medewerkers geobserveerd tijdens hun werk en hen geïnterviewd. De onderzoekers stellen vast op welke momenten de leraren in de les ict gebruiken. En wanneer dit problemen en daarmee werkdruk oplevert. Om dit nader te duiden interviewen ze enkele medewerkers. Het uitgangspunt is dat de werkdruk vermindert door de knelpunten op ict-gebied weg te nemen.

'Mensen hebben de neiging om door te gaan met wat ze gewend zijn. Zo was het ook met onze ict. Daarom werkt het zo goed dat experts van buiten eens naar de processen kijken. En ons dan vragen waarom we het eigenlijk zo doen.'

Jos Berens, directeur 't Blokhuus

Deze methode leidt tot concrete ict-verbetersuggesties die passen bij de situatie op school. Het advies met de meeste impact is om zo snel mogelijk in de cloud te gaan werken en de fysieke server op school de deur uit te doen. Dit lost in één klap diverse problemen op, zoals een traag netwerk als veel mensen er tegelijkertijd gebruik van maken, inlogproblemen vanuit huis en kwesties rondom veiligheid en privacy. De investeringen die niet meer nodig zijn voor de server kan 't Blokhuus gebruiken voor ict-coaching van de eigen mensen. De onderzoekers geven een overzicht van de stappen die de school moet nemen voor deze migratie naar de cloud.

Verder krijgt 't Blokhuus een hele reeks grote en kleine tips om de ict op school te stroomlijnen, zoals werken met wachtwoordmanagers en leraren instrueren in het gebruik van Excel. Naast deze technische oplossingen hebben de onderzoekers oog voor de menselijke kant van ict. Zij adviseren het Blokhuusteam interne processen vooral ook zelf te doorgronden en na te gaan waar het beter kan. Om zulke processen inzichtelijk te maken, kan het team handvatten gebruiken als card sorting.

WANNEER GA JE MET WERKOBSERVATIES AAN DE SLAG?

- Je wil een snelle inventarisatie van het ict-gebruik waardoor leraren werkdruk ervaren.
- Je zoekt naar concrete oplossingen voor ict-knelpunten die je snel kunt implementeren.
- Je staat open voor extern advies over je ict-toepassingen.
- Je hebt niet veel middelen en tijd voor uitvoerig onderzoek waarbij het hele team zelf problemen identificeert en oplossingen bedenkt.
- Je meerjarenplan wordt uitgevoerd en je kunt de uitkomsten gebruiken om kleine verbeterstappen te maken.

Interview 't Blokhuus

JOS BERENS
DIRECTEUR 'T BLOKHUUS

JOS BERENS
DIRECTEUR 'T BLOKHUUS

'Oude gewoontes doorbreken'

Ingesleten gewoontes op een school kunnen onnodige werkdruk opleveren, zonder dat het team zich daarvan bewust is. Soms is dan de frisse blik van een buitenstaander nodig om dat patroon te doorbreken. Basisschool 't Blokhuis kon door deze inzichten een aantal ict-processen op school vereenvoudigen en zo de werkdruk verlagen.

Mensen gaan vaak op de oude voet door, weet Jos Berens, directeur van 't Blokhuis. "We doen dingen zoals we dat gewend zijn, zonder daar nog echt over na te denken. De onderzoekers van Kennisnet maakten ons duidelijk hoezeer we aan onze eigen gewoontes gewend waren geraakt. En hoe belangrijk het is om even stil te staan en je af te vragen waarom je dingen doet zoals je ze doet. Dat bleek bijvoorbeeld bij het proces met de leesdossiers. We deden dubbel werk en lieten de systemen niet voor ons werken. Deze werkwijze hebben we nu simpeler gemaakt, waardoor de werkdruk vermindert."

Aandacht in elke vergadering

Het onderzoek leverde meer inzichten op. "Vaak willen we te snel naar de oplossing toe", vertelt Berens. "Maar soms moet je gewoon eerst meer kennis opdoen. We hebben nu een ict-werkgroep en we ruimen er elke vergadering tijd voor in. Toch is het voor ons als zelfstandige school niet altijd gemakkelijk om dit soort complexe vraagstukken op te pakken. We hebben bijvoorbeeld niet de middelen voor een zelfstandige ict'er."

"Dat is deels te ondervangen; we hebben ons bijvoorbeeld aangesloten bij SIVON, het inkoopcollectief voor het po. Ook de handreikingen van de PO-Raad zijn erg nuttig. Omdat ict-ontwikkelingen zo snel gaan, moet er eigenlijk centrale kennisdeling en centrale regie voor het po komen."

Meer leervermogen

Berens vond het een luxe om mee te doen aan het onderzoek: "We hebben deskundig advies gekregen van experts die met frisse blik naar onze schoolprocessen keken. Ik denk dat onze ervaringen voor veel scholen herkenbaar zijn en dat ze ook baat hebben bij onze oplossingen. Daarom is het belangrijk om dit soort informatie te delen. Zodat er meer leervermogen ontstaat."

Praktijkvoorbeeld 't Blokhuus

't Blokhuus is een kleine zelfstandige school. Daardoor heeft de school niet veel tijd en middelen voor een onderzoek naar werkdruk en ict waarbij het team zelf problemen identificeert en oplossingen bedenkt. Bij deze observatiemethode is dat ook niet nodig. Hierbij verzamelen externe onderzoekers informatie en formuleren suggesties voor verbetering. Zo krijgt 't Blokhuus met een minimale interne investering advies op maat voor het verbeteren van de eigen ict-inrichting. Het verbeteren hiervan draagt bij aan minder werkdruk. Doordat de observaties school-specifiek zijn, is in deze case geen stappenplan opgenomen.

1. Schets van de ict-situatie

Leraren en andere medewerkers van 't Blokhuus gebruiken ict op verschillende manieren. Het overzicht hiernaast geeft hiervan een indruk, maar is niet uitputtend.

Lesvoorbereiding	<ol style="list-style-type: none"> 1 Zoeken in digitaal lesmateriaal 2 Thuis inloggen op de server 3 Zoeken op internet 4 In elkaar zetten lesprogramma, door sommige leraren in prowise
Tijdens de lessen	<ol style="list-style-type: none"> 1 Smartboard met verschillende applicaties en portalen voor methoden en lesmateriaal van Noordhoff, Zwijsen en Malmberg. 2 Leraarcomputer voor: <ul style="list-style-type: none"> - E-mail - Registratie in ParnasSys - Excellijsten en overzichten 3 Leerlingcomputers voor: <ul style="list-style-type: none"> - Digitale oefeningen en toetsen (alleen incidenteel omdat 't Blokhuus hier bewust voor heeft gekozen) - Internet voor opdrachten en werkstukken 4 iPads voor typcursus (nog niet in gebruik)
Buiten de lessen om	<p>Administratievoortgang in verschillende systemen en digitale lijstjes:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ParnasSys (voor de leraar met name verzuim en incidenten) ● Methodesoftware ● Excellijsten en overzichten, vaak in combinatie met papieren lijsten en overzichten
Ondersteunende processen	<ol style="list-style-type: none"> 1 Thuis inloggen op de server 2 App van ParnasSys voor verzuim 3 Administratie in ParnasSys en LOVS 4 Rapportages uit ParnasSys 5 Microsoft Office (met name Word en Outlook) voor communicatie

Netwerk

De netwerkinfrastructuur van 't Blokhuus bestaat uit een internetverbinding met wifi-access points voor internetgebruik op school. Er zijn gescheiden netwerken voor leraren, leerlingen en gasten.

Schoolserver

Kantoorapplicaties, gedeelde mappen, standaard templates en schoolspecifieke software zoals ParnasSys zijn beschikbaar via de fysieke schoolserver. Toegang tot deze software krijgen leraren en medewerkers door in te loggen op die schoolserver via de extern-bureaublad-functie van Windows. De bandbreedte van de schoolserver is niet toereikend om met veel gebruikers tegelijkertijd dataverkeer te hebben. Daarom gebruiken leraren in de klas – voor bijvoorbeeld het streamen van filmpjes – vaak de bandbreedte van de eigen lokale pc.

Webbased

Leraren benaderen veel methodesoftware webbased via internet. Om vanuit huis beschikking te hebben over gedeelde mappen en specifieke software, kunnen medewerkers ook inloggen op de server.

2. Methode van onderzoek

Kennisnet heeft bij 't Blokhuus onderzoek gedaan met onderzoekers van Hike One. Deze werkwijze intervenueert op operationeel niveau. Het onderzoek bestaat uit observaties en interviews. Door de observaties verzamelen de onderzoekers zo veel mogelijk waardevrije informatie. De interviews geven inzicht in de subjectieve beleving van het werk.

Observaties

Onderzoekers hebben vier leraren en een onderwijsassistent geobserveerd tijdens de lessen. Ze keken mee op de pc van de leraren en voerden aanvullende gesprekken met hen. Tijdens deze observaties hebben de onderzoekers vastgelegd op welke momenten leraren ict gebruiken in hun les en wanneer dat knelpunten opleverde.

Interviews

Ook hebben ze een administratief medewerker, een intern begeleider, een ict-verantwoordelijke en de directeur geïnterviewd. Hierbij letten de onderzoekers speciaal op de administratieve taken die deze medewerkers met ict uitvoerden en op de inrichting van de (werk)processen.

De beoogde opbrengst zit vooral in feitelijke waarnemingen, vergezeld door duiding tijdens de interviews. Deze opbrengst werd aangevuld door suggesties van experts over de manier waarop de school zaken met ict anders kon aanpakken, zodat de werkdruk zou afnemen.

Tijdsinvestering

De investering van de school in het experiment bestaat uit de volgende uren van de vier leraren, een intern begeleider, een administratief medewerker, een onderwijsassistente en de directeur:

- circa 2-3 uur per leraar voor een duidend interview na de dagobservatie;
- circa 1-2 uur per andere betrokkene voor een interview inclusief meekijken met administratieve taken;
- terugkoppelingsbijeenkomst van 1,5 uur met alle deelnemers, waarin de resultaten werden gepresenteerd.

3. Uitvoering

Tijdens de verkenning hebben de onderzoekers bij vier leraren een dag meegekeken in de klas. Dit waren vier drukke dagen waarin van alles gebeurde. Tijdens de observatie in de klas hebben de onderzoekers het rooster gevolgd. Hierbij geven ze steeds aan wanneer de leraar ict-toepassingen gebruikte en wanneer dat problemen opleverde of tot werkdruk leidde.

Veelvoorkomende obstakels waren:

- 1 Leraar is extra tijd kwijt, leerlingen moeten ondertussen wachten doordat
  - programma's traag of niet goed opstarten
  - programma's niet gebruiksvriendelijk zijn en veel omslachtige acties vragen, bijvoorbeeld veel kliks om bij de juiste pagina in het digitale werkboek te komen
  - internet niet altijd stabiel is
- 2 Leraar werkt om onhandigheden heen, wat frustratie oplevert
  - De leraar moet telkens de toolset van smartboard verschuiven omdat deze in de weg staat.
  - De 'intellipen' werkt niet bij alle software.
- 3 Administratie kost leraren veel tijd
  - handmatig invoeren van resultaten in verschillende overzichten en systemen (zoals papieren lijsten, Excel en ParnasSys)
  - groepsplannen invoeren is lastig

Een dagoverzicht ziet er bijvoorbeeld als volgt uit.

De momenten waarop de leraar ict gebruikt, zijn vetgedrukt.

EEN DAG BIJ GROEP 4	
08.00	Vorbereiden les
08.30	Taalles vrije tijd: woordflitsen en voorlezen
08.50	Voor jezelf lezen
09.00	Opdrachten doornemen en uitvoeren werkboek
09.15	Uitleg werkwoorden
09.35	Klassikaal nakijken met smartboard
09.45	Zelf werken
10.00	Naar buiten
10.15	Drinken en eten
10.30	Rekenen: klokkijken adhv klokjes
10.45	Rekenen: klokkijken werkboeken oefening
11.15	Klassikaal nakijken met smartboard
11.30	Zes heksen liedje dans (YouTube)
11.40	Instructieopdracht rijmwoorden
12.00	Vorbereiding middag
12.35	Lunch
13.00	Rondje kletsen
13.10	Instructie en opdracht hoofdrekenen
13.35	Spring naar een getal
13.50	Burenbingo circuit
14.35	Zelf spelen
15.00	Hoofdrekenen nakijken
15.30	Invoer resultaten
15.45	Overdracht opschrijven
16.00	Mail en aanwezigheid
16.30	Bellen voor overdracht

De onderzoekers gaven de leraren aan het einde van de observatiedag meteen de volgende tips mee:

- 1 Smartboard werkt hetzelfde als de desktop; laat daarom aan de klas zien wat je doet, in plaats van vanachter je bureau je desktop te bedienen. Dat levert ook meer interactie met de klas op.
- 2 Smartboard kent allerlei extra opties en handigheden, maak daar meer gebruik van en deel deze met collega's.
- 3 Excel biedt de mogelijkheid om met formules automatisch te categoriseren op basis van de eindscore, bijvoorbeeld rood, oranje en groen. Dat hoeft dan niet meer handmatig.

Naast de observaties in de klas hebben de onderzoekers leraren en ondersteunend personeel geïnterviewd en met administratieve taken op de computer meegekeken.

4. Concrete observaties en verbeter suggesties

Uit de observaties en interviews zijn globaal drie 'hoofdobservaties' naar voren gekomen:

- 1 Ict levert soms tijd op, maar kost vaak ook veel tijd.
- 2 De inrichting van de netwerkinfrastructuur sluit onvoldoende aan bij de behoefte van medewerkers.
- 3 Bij een aantal processen is sprake van extreme taakscheiding. In het navolgende komen per algemene conclusie de diverse knelpunten in het werken met ict aan bod. Daarnaast zijn steeds de oplossingen te vinden die de onderzoekers voor de afzonderlijke knelpunten aandragen.

Observatie 1: Ict levert soms tijd op, maar kost vaak ook veel tijd

Leraren zijn blij met de vele mogelijkheden, maar weten die niet altijd optimaal te benutten. Daarnaast leiden de haperingen in het systeem tot frustraties.

OBSERVATIES	OPLOSSINGEN
Leraren moeten vaak inloggen op een dag, op verschillende systemen, via verschillende webpagina's en met verschillende gebruikersnamen en wachtwoorden. Gebruik van bookmarks in de browser, favorieten in Explorer en onthouden van wachtwoorden is zeer beperkt en soms niet mogelijk.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Onderzoek de mogelijkheden van single sign on om inloggen te beperken, bijvoorbeeld via Basispoort of de Entree Federatie. 2. Onderzoek de mogelijkheden van passwordmanagers om wachtwoorden te beheren. Voorbeelden zijn 1Password en LastPass.
<p>Lesmateriaal is niet optimaal gedigitaliseerd en optimaal geschikt voor digitaal gebruik. Het digitale materiaal heeft:</p> <ul style="list-style-type: none"> • weinig hiërarchie; • een complexe navigatie; • beperkte interactieve mogelijkheden. <p>Een werkboek is portrait, een scherm is landscape. Dit past niet goed op elkaar. Veel scrollen en heen en weer slepen is het gevolg.</p>	<p>Zoek de juiste kanalen om leveranciers van leermateriaal aan te sporen verbeteringen te maken in hun producten. Denk aan gebruikersgroepen, inkoopcollectief SIVON, de bonden en de PO-raad.</p>
Leraren werken van oorsprong beperkt met de computer, want leerlingen hebben de prioriteit. Hierdoor slijten handigheidjes moeilijker in dan bij mensen die de hele dag beeldschermwerk doen. Leraren maken niet vaak een Exceloverzicht, waardoor het iedere keer weer even zoeken is hoe het gaat.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Creëer met elkaar een verbetercultuur en zet kleine stapjes. Die stapjes zijn voor iedereen anders, maar het helpt om het in teamverband te doen. Leer hier van elkaar en van anderen, bijvoorbeeld door vakliteratuur en onderwijsblogs te raadplegen. 2. Organiseer een toegepaste Excel-instructie om de mogelijkheden van Excel voor het maken van overzichten beter te benutten.

Observatie 2: De inrichting van de netwerkinfrastructuur sluit onvoldoende aan bij de behoefte van medewerkers.

't Blokhuus heeft een fysieke server op school die gevirtualiseerd wordt op de pc's van leraren. Om voldoende bandbreedte te hebben voor bijvoorbeeld het streamen van filmpjes in de klas, is ook de lokale pc-omgeving nodig. In de praktijk werken medewerkers daardoor met twee bureaubladen waartussen ze moeten switchen als ze gebruikmaken van andere programma's. Uit de observaties bleek dat deze inrichting bij de medewerkers voor onduidelijkheid zorgt. Onze inschatting is dat de inrichting anders en beter kan.

Stap in de cloud

Ons algemene advies is bij het eerstvolgende beslismoment te migreren naar een cloudomgeving. De voordelen hiervan zijn:

- functioneel gebruik van kantoortoepassingen, leermiddelen en administratie
- geen technisch beheer
- hogere beschikbaarheid en veiligheid bij cloudproviders, mits de school hierover goede afspraken maakt

Aanvullend hierop is het advies:

- Bereid deze overgang vast voor. Reken minstens één jaar voor voorbereiding en migratie (inventarisatie van gebruikte applicaties en leermiddelen, uitstippelen migratiepad en voorlichten en opleiden van gebruikers).
- Kies voor de Office 365- of Google-omgeving die voor het onderwijs gratis zijn (kies dus niet de consumentenvariant!). De keuze voor Microsoft of Google is afhankelijk van devicekeuze en bijpassende applicatiekeuzes.
- Na de overgang naar de cloud kan de server de school uit. Dit scheelt aandacht, kosten en zorg. Herinvesteer deze middelen in begeleiding van leraren en andere medewerkers bij de andere manier van werken en de uitbreiding van het benutten van mogelijkheden.

VERDERE OBSERVATIES	VERDERE OPLOSSINGEN
1. De gezamenlijke map is niet voor iedereen handig gestructureerd.	Structureer de gezamenlijke map opnieuw via card sorting.
2. De mogelijkheden om snelkoppelingen en favoriete mappen aan te maken zijn sterk beperkt om vervuiling te voorkomen	
3. Leraren vinden inloggen op afstand soms ingewikkeld. Als workaround gebruiken zij fysieke gegevensdragers (usb-sticks) en sturen ze bestanden naar (privé) e-mailadressen. Dit vormt een beveiligingsrisico bij leerlinggegevens.	Migratie naar de cloud levert een beter beveiligde omgeving op, omdat met cloudpartijen (zoals Microsoft en Google) op sectorniveau sluitende afspraken bestaan over gegevensbescherming. Zo voldoen scholen meteen aan de Algemene Verordening Gegevensbescherming die sinds 25 mei 2018 van kracht is.

Observatie 3: Bij een aantal processen is sprake van extreme taakscheiding.

Zoals in zoveel organisaties organiseren de mensen bij 't Blokhuus de processen op een bepaalde manier. De redenen hiervoor zijn na verloop van tijd niet meer altijd voor iedereen inzichtelijk of helder. Dat leidt bij 't Blokhuus tot processen waarbij veel verschillende mensen veel stappen doorlopen. De onderzoekers denken dat de inrichting van een aantal processen handiger kan.

OBSERVATIES	VERBETERSUGGESTIE
<p>1 Er vinden veel handelingen plaats om gegevens op de juiste plek te krijgen. Op sommige plaatsen is sprake van extreme taakscheiding. Leraren voeren toetsgegevens bijvoorbeeld niet zelf in LOVS in, dit doet de administratief medewerker. Vervolgens komen de gegevens via een automatische koppeling in ParnasSys. Hier raadplegen de leraren ze en nemen ze soms handmatig over in hun eigen overzichten.</p>	<p>Met elkaar onderzoeken welke taken/processen handiger kunnen worden ingericht. Dit kan bijvoorbeeld door de processen te visualiseren. Dit werkte heel goed bij het leesdossier-proces. Ons advies: pak nog eens zo'n proces bij de kop, en bespreek met elkaar waar het sneller, beter of handiger kan. Bijvoorbeeld:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kan het via minder mensen? • Zijn bepaalde gegevens überhaupt (altijd) nodig? • Kunnen we andere tools inzetten voor registratie? Bijvoorbeeld Excel? • Staan de gegevens op meerdere plekken en is dat wel nodig?
<p>2 Soms is niet helder waarom de verschillende gegevens worden vastgelegd. Zo houdt de school uitgebreide leesdossier-overzichten bij voor alle kinderen met een leesachterstand. Maar complete gegevens zijn eigenlijk alleen nodig bij de aanvraag van een dyslexie-onderzoek (in 5 tot 10% van de gevallen). Het is onduidelijk of het onderzoeksbureau ook genoeg neemt met minder gegevens.</p>	
<p>3 Digitale toetsen zijn niet voor alle methoden en vakken beschikbaar. Dit is een bewuste keuze, met name vanwege het beperkt aantal devices om de toetsen op uit te voeren. Dit betekent echter wel, dat leraren en andere medewerkers nog veel handmatig nakijken en resultaten handmatig in overzichten registreren voor analyse en verantwoording.</p>	

VOORBEELD: DE LEESDOSSIERS NIEUWE WERKWIJZE

Met de resultaten van het onderzoek heeft De Borgstee de werkwijze bij de leesdossiers sterk kunnen vereenvoudigen:

- De **onderwijsassistente** neemt de toetsen af bij de leerling. De **leerling** leest van een leeskaart af en de onderwijsassistente noteert hoe ver de leerling is gekomen met lezen (aantal woorden) en hoeveel woorden hij fout heeft gelezen.
- De **onderwijsassistente** geeft de toetsresultaten op papier aan de **administratief medewerker**, die de resultaten invoert in **LOVS**.
- Via een automatische koppeling komen de resultaten in **ParnasSys** terecht als een totaalscore.
- Bij de aanvraag van een **dyslexieonderzoek** filtert de onderwijsassistente de benodigde gegevens uit **ParnasSys**.

De Borgstee geeft aan dat er ook nog veel te winnen is aan de kant van de dyslexie-onderzoekers. Hun werkwijze is niet gestandaardiseerd. Sommige werken volledig digitaal, andere nog op papier en ze vragen niet altijd om dezelfde gegevens. Aangezien de meeste scholen werken met ParnasSys, is het handig als dyslexie-onderzoekers hun informatieaanvragen afstemmen op dit systeem.

VOORBEELD: DE LEESDOSSIERS OUDE WERKWIJZE

Eén concreet voorbeeld is het proces rondom leesdossiers die leraren bijhouden voor kinderen met een leesachterstand. Deze leerlingen maken aanvullende toetsen om hun voortgang inzichtelijk te maken. Soms is deze informatie nodig voor de aanvraag van een dyslexieonderzoek; dit gaat om maximaal 10% van de kinderen met een leesdossier. Dit proces verloopt als volgt:

- De **onderwijsassistente** neemt een aantal toetsen af bij de leerling. Bijvoorbeeld de DMT: de **leerling** leest van een leeskaart af en de **onderwijsassistente** noteert hoe ver de leerling is gekomen met lezen (aantal woorden) en hoeveel woorden hij fout heeft gelezen. In geval van de DMT zijn er drie leeskaarten, die de **onderwijsassistente** apart noteert in op de leeskaart, in een **Exceloverzicht per leerling** en een exceloverzicht **per klas**.
- De onderwijsassistente geeft de resultaten op papier aan de **administratief medewerker**, die de resultaten per kaart administreert in **LOVS**.
- Via een automatische koppeling komen de resultaten in **ParnasSys** terecht als een totaalscore.
- Die totaalscore neemt de **onderwijsassistente** vervolgens over in de leesdossiers: eenmaal in het Exceloverzicht per leerling en eenmaal in het Exceloverzicht per klas.
- Voor een dyslexieonderzoek is een deel van deze gegevens nodig. Aanvullend haalt de **intern begeleider** extra informatie uit verschillende velden in ParnasSys en zet deze handmatig in het **vragenformulier** dat het **onderzoeksbureau** voorschrijft. Het leesdossier per kind (Exceloverzicht) wordt ook **geprint** en meegestuurd.

CARD SORTING

Met card sorting kan het team van 't Blokhuus gezamenlijk een handige indeling vinden voor een gezamenlijke mappenstructuur. Card sorting is een prettige manier om, samen met een groep gebruikers, te onderzoeken wat de ideale indeling van de inhoud ('content') is. Het is bruikbaar als de structuur van de content te wensen overlaat en het voor de gebruiker niet snel duidelijk is waar hij iets kan vinden.

Bij card sorting wordt de totale verzameling content per stukje op een kaart geschreven. De gebruiker leest de kaartjes hardop voor en brengt ze onder in een groep. In totaal moeten er zes tot zeven groepen ontstaan. Zijn alle groepen samengesteld, dan krijgen ze stuk voor stuk een naam. Het is een gemakkelijke en duidelijke manier om de verwachtingen en het begrip van een gebruiker in kaart te brengen. Uiteindelijk leidt het tot een verbeterde structuur van de content.

5. Adviezen

Na analyse van de observaties kwamen de onderzoekers tot een aantal adviezen voor de lange, middellange en korte termijn:

- Op de lange termijn doet 't Blokhuus er goed aan een integraal ict-plan en ict-beleid op te stellen en de verantwoordelijkheid daarvoor te beleggen bij één persoon. Dit gaat over inrichting van ict op meerdere niveaus: van mensen tot aan (inkoop van) netwerkinfrastructuur en hardware. Een concrete verandering is de stap van een fysieke server in de school naar een

cloudomgeving (inclusief de bijbehorende verandering die de mensen op school moeten doormaken).

- Op de middellange termijn kan 't Blokhuus investeren in de versimpeling van de ict-inrichting. Deze sluit nu onvoldoende aan bij het mentaal model en vaardigheidsniveau van de gebruikers. In sommige gevallen ontstaan daardoor obstakels, zoals heel vaak inloggen op één dag. Een voorbeeld is een optimaler gebruik van *single sign-on*, zoals Basispoort of de Entree Federatie. Een tweede suggestie is om een mechanisme in te richten waarmee het team doorlopend werkt aan verbetering van bestaande processen. De inrichting van sommige processen kan slimmer door bijvoorbeeld scherper te kiezen wat de school wel en niet registreert.
- Op de korte termijn is het belangrijk dat er ruimte komt voor mensen om kleine verbeterstappen te maken. Dit geldt zowel voor concrete tijd als voor de subjectieve beleving. Het gaat hier om meer dan het mogelijk maken van overleggen. Het gaat om het geven van vertrouwen, gesprekken faciliteren en tijd maken om zaken met elkaar te bespreken zonder daar consequenties aan te verbinden. Dit laatste punt is niet de focus geweest van deze verkenning; die ging om het ontdekken van kansen die ict biedt om werkdruk te verlagen. Het is alleen wel randvoorwaardelijk om duurzaam iets te doen aan de werkdrukbeleving.

De methode die bij 't Blokhuus is toegepast is een expertmethode. De meerwaarde hiervan is dat deskundigen van buiten de school naar de schoolprocessen kijken. Daarom ontbreekt hier – in tegenstelling tot bij de andere praktijkvoorbeelden – een stappenplan waarmee schoolteams zelf aan de slag kunnen.

Colofon

Meer ict, minder werkdruk?

Datum van uitgave

juni 2018, 1e uitgave

Auteurs

Marius van Zandwijk, Erwin Bomas,
Els Booij, Rick de Visser

Redactie

Ravestein & Zwart

Fotografie/illustraties

Roel Venderbosch

Vormgeving

Gloedcommunicatie, Nijmegen

Met dank aan de (deel)schoolleiding en
teams van De Borgstee, SWS Balans,
OBS Akkrum en 't Blokhuus.

Sommige rechten voorbehouden

Hoewel aan de totstandkoming van deze
uitgave de uiterste zorg is besteed, aan-
vaardt de auteur(s), redacteur(s) en uitgever
van Kennisset geen aansprakelijkheid voor
eventuele fouten of onvolkomenheden.

Over Kennisset

Elke leerling verdient eigentijds, veilig en
persoonlijk onderwijs. Daarom ondersteunt
Kennisset scholen met ict. We zorgen
voor een landelijke ict-basisinfrastructuur,
adviseren de sectorraden en delen onze
kennis met het primair onderwijs (po), het
voortgezet onderwijs (vo) en het middel-
baar beroepsonderwijs (mbo). Kennisset
wordt gefinancierd door het ministerie van
Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW).

Dit eindrapport is ontwikkeld door de
PO-Raad en Kennisset. Samen werken wij
aan Slimmer leren met ICT. Zodat scholen
ict op hun eigen manier makkelijk kunnen
inzetten voor onderwijs, leerlingen meer op
maat kunnen leren en we zo het beste uit
ieder kind kunnen halen.

kennisset.nl

PO-Raad.nl